

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים

מטרת הנחייה זו היא להתוות את מדיניות האכיפה בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים ולקבוע כללים מנחים אשר לשאלה באילו מקרים, ככלל, תיפתח חקירה בחשד לביצוע עבירה זו. כמו כן, קובעת ההנחיה כללים מנחים אשר לשאלות מתי יועמד שוטר לדין פלילי עקב שימוש בכוח שלא כדין, מתי יועמד שוטר לדין משמעתי עקב שימוש בכוח שלא כדין ומתי יגנוז התיק. יובהר כי הנחיה זו אינה עוסקת במקרים בהם נגרם מותו של אדם.

א. המסגרת הנורמטיבית:

א.1. שימוש בכוח:

1. החוק מעניק לשוטרים סמכות להשתמש בכוח במקרים המתאימים לצורך מילוי תפקידם. במקביל, ישנן הוראות חוק המגדירות שימוש בכוח כעבירה. להלן יובאו הוראות החוק העיקריות בהקשר זה:

א.1.1. הוראות חוק המעניקות לשוטרים סמכות שימוש בכוח

2. סעיף 10 לחוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה – מעצרים), (תשנ"ו1996) (להלן: חוק המעצרים), שכותרתו "אמצעי ריסון ומשמעת", קובע:

(א) "ניתן לנקוט אמצעים סבירים, לרבות שימוש בכוח, כנגד עצור, שקיים חשש כי הוא עומד להימלט או לגרום נזק לגוף או לרכוש, כדי למנוע את הבריחה או את הנזק כאמור, וכדי להשליט סדר במקום המעצר."

3. סעיף 72א לחוק המעצרים, שכותרתו "חיפוש מוגבל על גופו של אדם שעוכב" קובע:

(ב) "שוטר רשאי לערוך חיפוש מוגבל על גופו של אדם שעוכב, בעת כניסתו לרכב בשימוש משטרת ישראל או לאמבולנס, בליווי שוטר, לשם תפיסת נשק או חפץ אחר, העלול לסכן את שלומו של אדם או את ביטחון הציבור או העלול לסייע בבריחתו, גם בלא חשד שהאדם מחזיק חפץ כאמור, ורשאי השוטר לתפוס את החפץ שהתגלה אגב החיפוש.

(ג) היה האדם שעוכב חשוד בעבירה והתנגד לעריכת חיפוש מוגבל על גופו לפי הוראות סעיף קטן(א), רשאי השוטר להשתמש בכוח סביר לשם ביצוע החיפוש"

4. סעיף 5 לחוק סמכויות לשם שמירה על ביטחון הציבור, תשס"ה, 2005- שכותרתו "סמכויות נלוות", קובע:

(ד) "סירב אדם לדרישת הזדהות, לחיפוש או לתפיסה לפי הוראות חוק זה, רשאי מי שמוסמך לערוך חיפוש כאמור לפעול בדרכים אלה, ואף להשתמש בכוח סביר לשם כך:

(1) למנוע מאותו אדם כניסה למקום או לרכב הציבורי, למנוע הכנסה של מטען או של טובין אחרים למקום או לרכב הציבורי או למנוע כניסה של כלי תחבורה למקום, הכל לפי העניין;

(2) להוציא מהמקום את האדם, את המטען או את הטובין האחרים, או להוציא את כלי התחבורה מהמקום – הכל לפי העניין.

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

(ה) סירב אדם לחיפוש, והיה חשד סביר שהוא נושא שלא כדין נשק או עומד לעשות שימוש שלא כדין בנשק, רשאי מי שמוסמך לערוך את החיפוש, לערוך את החיפוש, על אף הסירוב, ואף להשתמש בכוח סביר לשם כך".

א.1. ב. הוראות חוק המגדירות שימוש בכוח כעבירה

להלן יפורטו הוראות חוק מרכזיות המגדירות שימוש בכוח כעבירה (אין המדובר ברשימה סגורה):

5. סעיף 379 לחוק העונשין תשל"ז 1977 - (להלן: חוק העונשין) שכותרתו "דין תקיפה סתם" קובע:

"התוקף שלא כדין את חברו, דינו – מאסר שנתיים, והוא אם לא נקבע בחוק זה

עונש אחר לעבירה זו מחמת נסיבותיה".

6. סעיף 380 לחוק העונשין שכותרתו "תקיפה הגורמת חבלה ממשית" קובע:

"התוקף חברו וגורם לו בכך חבלה של ממש, דינו – מאסר שלוש שנים".

7. סעיף 382 לחוק העונשין שכותרתו "תקיפות בנסיבות מחמירות" קובע:

(א) "נעברה עבירה לפי סעיפים 379 או 380 כשהיו נוכחים שניים או יותר

שחברו יחד לביצוע המעשה בידי אחד או אחדים מהם דינו של כל אחד

מהם – כפל העונש הקבוע לעבירה".

8. סעיף 368ב לחוק העונשין שכותרתו "תקיפת קטין או חסר ישע" קובע

(א) "התוקף קטין או חסר ישע וגורם לו חבלה של ממש, דינו – מאסר חמש

שנים; היה התוקף אחראי על הקטין או על חסר הישע, דינו – מאסר שבע

שנים.

(ב) נעברה עבירה לפי סעיף קטן (א) ונגרמה לקטין או לחסר הישע חבלה

חמורה, דינו של התוקף – מאסר שבע שנים, ואם היה התוקף אחראי

על הקטין או חסר הישע, דינו – מאסר תשע שנים.

(ג) לענין סעיף זה, "חבלה" – בין גופנית בין נפשית".

9. סעיף 19 (א) לתוספת הראשונה לחוק המשטרה, תשס"ו 2006 - (להלן: חוק המשטרה)

מגדיר את עבירת המשמעת שעניינה שימוש בכוח שלא כדין:

"שימוש בכוח כלפי אדם במסגרת מילוי תפקיד, בלא סמכות כדין ובלא הצדק

סביר, מעבר למידה הנדרשת או בניגוד לפקודות המשטרה או לכל הוראה אחרת

שניתנה כדין".

א.2. סמכויות המחלקה לחקירות שוטרים בתיקי שימוש בכוח על ידי שוטרים

10. למחלקה לחקירות שוטרים הסמכות לחקור ולהורות על העמדה לדין של שוטרים בגין עבירות

פליליות ומשמעתיות שעניינן שימוש בכוח שלא כדין:

א.2.א. סמכות המחלקה לחקירות שוטרים לחקור ולהעמיד לדין בעבירות פליליות

11. סעיף 49ט(א) לפקודת המשטרה [נוסח חדש] תשל"א 1971 - (להלן: פקודת המשטרה והתוספת

הראשונה אליה הוא מפנה, מסדירים את סמכות המחלקה לחקירות שוטרים (להלן: מח"ש) לחקור

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

עבירות פליליות שבוצעו ע"י שוטרים שהעונש הקבוע בצדן עולה על שנת מאסר :

"על אף האמור בכל דין, חקירה של עבירה כמשמעותה

בתוספת הראשונה, אשר בביצועה חשוד שוטר, לא תיערך בידי משטרת ישראל, אלא

בידי המחלקה לחקירות שוטרים שבמשרד המשפטים..."

עבירה כמשמעותה בתוספת הראשונה לפקודת המשטרה היא: כל עבירה למעט":

(1) עבירה שעונשה מאסר שאינו עולה על שנה, אלא אם כן פרקליט המדינה

והמפקח הכללי קבעו שהעבירה תיחקר בידי המחלקה;

(2) עבירת תעבורה כהגדרתה בסעיף 1 לפקודת התעבורה;

(3) עבירה שרשות אחרת, שאינה המשטרה, מוסמכת לחקור בה על פי דין;

(4) עבירה שביצע שוטר ביחד עם אחר, ומנהל המחלקה, בהתייעצות עם ראש

אגף החקירות במשטרה, קבע כי חלקו של השוטר בביצוע אותה עבירה –

משני;

(5) עבירות הנובעות מאירועים מיוחדים שקבעו פרקליט המדינה והמפקח

הכללי".

12. בהינתן שכל עבירות התקיפה הינן עבירות שדיןן למעלה משנת מאסר, כל אירוע שעניינו

שימוש בכוח שלא כדין, ייחקר ע"י מח"ש.

13. בהתאם לחלוקת העבודה שנקבעה במהלך השנים ע"י פרקליטי המדינה, ככלל, סמכות העמדה

לדין פלילי של שוטרים מסורה למח"ש, בהיותה חלק מפרקליטות המדינה ולאור ייעודה כמחלקה

העוסקת בחקירת שוטרים ובהעמדתם לדין פלילי.

א.2.ב. סמכות מח"ש לחקור ולהחליט על העמדה לדין בעבירת משמעת מסוג שימוש בכוח שלא

כדין

14. סמכות מח"ש להחליט על העמדה לדין בעבירת משמעת, נגזרת מסעיף (ב19) לתוספת הראשונה

לחוק המשטרה ומהסמכת היועץ המשפטי לממשלה, הניתנת מעת לעת לבעלי תפקידים במח"ש.

15. כאמור, סעיף 19 (א) לתוספת האמורה עוסק בעבירת משמעת של שימוש בכוח שלא כדין, ובעניין

זה קובע סעיף 19 (ב): "העמדה לדין לפי פרט זה מסורה להחלטת היועץ המשפטי לממשלה או מי

שהוא הסמיך לכך".

16. היועץ המשפטי לממשלה הסמיך בעלי תפקידים במח"ש להחליט על העמדה לדין בגין עבירה

זו. וכך קובעת ההסמכה:

"מתוקף סמכותי לפי פרט 19 (ב) לתוספת הראשונה לחוק המשטרה, תשס"ו-

2006 (להלן – החוק), הריני מסמיך את מנהל המחלקה לחקירת שוטרים או

פרקליט מדרגת ממונה ומעלה במחלקה, לקבל החלטה בדבר העמדה לדין

משמעתי של שוטר על עבירת משמעת של שימוש בכוח כלפי אדם במסגרת מילוי

תפקיד כמשמעותה בפרט 19 (א) לחוק".

17. החליטה מח"ש על העמדה לדין משמעתי – תועבר ההחלטה למשטרה וההליך המשמעתי ינוהל

בידי המשטרה.

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

18. בעניין החלטה להעמיד לדין משמעותי יוער, כי מכוח סעיף 19 (ב) לתוספת הראשונה לחוק המשטרה, החלטת מח"ש על העמדה של שוטר לדין משמעותי בגין עבירות שימוש בכוח, מחייבת את מחלקת משמעת במשטרת ישראל (זאת בשונה מעבירות משמעותיות אחרות, בהן מח"ש יכולה לכל היותר להמליץ על העמדה לדין משמעותי).

המשטרה התבקשה לדווח למח"ש במועד הגשת האישום המשמעותי וכן לדווח למח"ש במועד מתן פסק הדין המשמעותי, תוך העברת כתב האישום/פסה"ד לעיון מח"ש.

19. נוסף על כך, הסמיק היועץ המשפטי לממשלה גם את ראש מחלקת משמעת במשטרה לקבל החלטה להעמיד שוטר לדין משמעותי בגין עבירה זו, בנסיבות שנקבעו. וכך קובעת ההסמכה:

(2) "מתוקף סמכותי לפי פרט 19 (ב) לתוספת הראשונה לחוק הריני מסמיק את מחלקת המשמעת באגף משאבי אנוש של המשטרה לקבל החלטה על העמדה לדין משמעותי בעבירות כאמור בפסקה (1) במקרים בהם נתקבלה החלטה במחלקה לחקירות שוטרים על סגירת תיק, בעילה לפיה נסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות לפתיחה בחקירה, בשל כך שהשימוש בכוח חרג במידה מועטה ממידת הכוח שנדרשה בנסיבות העניין או כשהשימוש בכוח לא היה מותר כלל אך היה רק מועט בנסיבות העניין".

20. מובהר, כי ככלל, שימוש בכוח שלא כדין מעלה חשד לפלילים. לפיכך, בידי מח"ש מצויה סמכות החקירה לגבי חשד לביצוע עבירות של שימוש בכוח שלא כדין. בתום החקירה מח"ש תחליט מה תהיה הערכאה בה יועמד השוטר לדין, ככל שהחקירה תעלה ממצאים לחובתו, וימצא שיש מקום להעמדתו לדין. היינו, מח"ש תחליט האם השוטר יועמד לדין פלילי או לדין משמעותי (ובדין המשמעותי, תוך ציון האם יועמד לדין בפני בית הדין למשמעת או בפני דן יחיד).

ב. מדיניות התביעה:

1.1. פתיחה בחקירה בתיקי שימוש בכוח על ידי שוטרים:

1.1.א. מורכבות הסוגיה - כללי:

21. שוטרים, להבדיל מעובדי ציבור אחרים, מצוידים בסמכות החריגה שעניינה שימוש בכוח לצורך מילוי תפקידם על פי דין. ישנם מצבים בהם השוטר אינו יכול לבצע משימה שהוטלה עליו, בלא שימוש באמצעי חריג זה.

ואולם, שימוש לרעה באמצעי זה, ובכלל זה שימוש בכוח ללא סמכות כדין, או במידה החורגת מהנדרש בנסיבות העניין, הוא כמובן מעשה אסור, החותר תחת שלטון החוק. זאת ועוד, מעבר לערכים המוגנים הנפגעים במקרה קונקרטי של שימוש בכוח שלא כדין ע"י שוטר, מעשה שכזה טומן בחובו השלכות רוחב על אמון הציבור במשטרת ישראל ברור הוא, כי על התוודך בין אי שימוש בכוח כלל, שימוש לרעה בסמכות זו, עד כדי הגדרת המעשה כפלילי, מצויים מצבי ביניים רבים, בהם עיקר השאלה היא מידתיות השימוש בכוח בנסיבות העניין.

22. מטבע הדברים, קיים לעתים קושי להבחין בין פעולה הנעשית כדין, במסגרת הסמכות לשימוש בכוח, לבין מעשים העולים לכאורה כדי עבירה משמעותית או פלילית, המצדיקים פתיחה בחקירה. בין הנסיבות המשפיעות על קושי זה: הימצאותו של השוטר במצב מבצעי המחייב קבלת החלטה לאלתר; חשש הקיים לעתים לשלומם של השוטר או לאדם אחר המצוי בקרבתו; נסיבות הקשורות

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

לאופי המשימה ולכוח האדם המצוי במקום; מידת השימוש בכוח שהופעל; ועוד.

23. הצורך המרכזי בהנחיית שיקול הדעת לגבי פתיחה בחקירה על ידי מח"ש, נובע משני שיקולים משלימים:

מחד גיסא, ככל שמח"ש לא תפעל לחשיפת מקרים של שימוש בכוח מיותר, או בלתי מידתי, של אנשי משטרה, יפגע הדבר בשלטון החוק ויחתור תחת אמון הציבור במשטרה ובמערכת אכיפת החוק.

מאידך גיסא, קיים חשש כי פתיחה בחקירה ללא הצדקה מתאימה לכך, עלולה ליצור "אפקט מצנן" בקרב שוטרים, להרתיעם מפני ביצוע תפקידם כדין ולהשפיע על מידת מחויבותם ותחושת שייכותם לשירות הציבורי.

בראייה ארוכת טווח, עניין זה עשוי להשליך גם על מידת שיתוף הפעולה של הציבור עם המשטרה בהפעלת סמכויותיה, ועלול גם לגרום ליד קלה של אנשי משטרה בהפעלת השימוש בכוח, על כל המשתמע מכך.

24. המורכבות המתוארת לעיל, מחייבת את מח"ש לפעול במקצועיות, בהתאם למדיניות מגובשת ועל פי אמות מידה שייקבעו מראש: לחקור בנחישות חשד למעשי שימוש בכוח לא מוצדקים והתעמרות באזרחים, אשר מהווים חריגה משימוש כדין בסמכויות עובד הציבור, ועם זאת, להימנע מלחקור אירוע של שימוש בכוח, כאשר אין חשד סביר כי הוא מהווה עבירה 1.

25. ככל שעולה חשד סביר לביצוע עבירה של שימוש בכוח שלא כדין מצד שוטר כלפי אדם, להבדיל משימוש סביר בכוח, או שימוש בכוח שנבע מטעות סבירה בשיקול דעת בפעילות מבצעית, אשר אינו עולה כדי מעשה עבירה, תפתח מח"ש בחקירה.

26. מדיניות הפתיחה בחקירה נגזרת מקווי היסוד הכלליים המפורטים בחוק סדר הדין הפלילי [נוסח משולב] התשמ"ב-1982 (להלן: חוק סדר הדין הפלילי), ובהנחיות פרקליט המדינה, וזאת בשינויים המחויבים, בשים לב לכך שהנילונים במח"ש הינם שוטרים, אשר מוסמכים על פי דין להפעיל כוח בנסיבות מסוימות.

בהתאם לחוק ולפסיקה, נכון להימנע מפתיחה בחקירה אם נמצא בתום בחינה ראשונית, כי האירוע אינו מגלה על פניו חשד סביר לביצוע עבירה.

ב.1.1. פתיחה בחקירה כשעולה חשד סביר לביצוע עבירה של שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטר:

27. מאחר שמקצוע השיטור כרוך ברמה גבוהה של חיכוך עם אזרחים לצורך ביצוע משימות המשטרה השונות, ונוכח החשש מיצירת "אפקט מצנן" בקרב שוטרים כמפורט לעיל, יש להימנע מלתייג אוטומטית שימוש בכוח שנעשה תוך כדי ביצוע משימה, כגון שמירת סדר ציבורי בהפגנה, או מעצר, כמעשה המעלה חשד סביר לביצוע עבירה. לפיכך, במקרים המתאימים, כאשר עולה ספק אם היתה הצדקה לשימוש בכח, הרי שלצורך הבנה ראשונית של האירוע, תבוצע ככלל בחינה ראשונית, שבמקרים המתאימים תכלול גם פעולות בדיקה¹, במטרה לזהות אם יש הצדקה לפתוח בחקירה.

¹ ראו: "בדיקה מקדימה" הנחיות היועץ המשפטי לממשלה 4.2204 (התשע"ו) וכן פעולות בדיקה ראשוניות כמשמעותן בסעיף 6 להנחיה.

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

ב.2. גניזת תיק שנפתח בחשד לשימוש בכוח על ידי שוטרים, ללא פתיחה בחקירה

ב.2.א. ניזת תיק בהעדר עבירה

28. במקרים הבאים, לאחר בחינה ראשונית, לא תפתח חקירה והתיק ייגנו בהעדר עבירה, אם עולה מהבחינה הראשונית כי התקיימה אחת הנסיבות הבאות:

(א) מדובר במקרה בו קמה לשוטר סמכות על פי דין להשתמש בכוח כלפי אדם לצורך ביצוע המשימה, והכוח שהופעל היה סביר בנסיבות העניין, או שהיה בנסיבות של הגנה עצמית.

(ב) השימוש בכוח ננקט במהלך פעילות מבצעית ונבע מטעות סבירה בשיקול הדעת, ובלבד שהשימוש בכוח לא חרג מן המותר בהתחשב בטעות הסבירה.

(ג) השימוש בכוח ננקט במהלך פעילות מבצעית ונבע מטעות סבירה בשיקול הדעת, ובלבד שהשימוש בכוח לא חרג מן המותר, בהתחשב בטעות הסבירה.

ב.2.ב. גניזת תיק מהטעם שנסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות לפתיחה בחקירה

29. בהתאם לסעיף 59 לחוק סדר הדין הפלילי ולהנחית פרקליט המדינה מספר 1.1, ישנם מקרים בהם אף אם נמצא בבחינה ראשונית יסוד לחשד לביצוע עבירה של תקיפה/שימוש בכוח שלא כדין, התיק ייגנו בלא חקירה, מן הטעם שנסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות לפתיחה בחקירה. במקרים המתאימים, יש לשקול להעביר את התלונה לבחינת מחלקת משמעת.

להלן יפורטו סוגי המקרים בהם, ככלל, ייגנו התיק בלא חקירה:

(א) **חוסר שיתוף פעולה** – כאשר נפגע העבירה אינו משתף פעולה ולא ניתן יהיה לקדם חקירה בלא שיתוף הפעולה שלו.

(ב) **העדר סיכוי – בסבירות גבוהה – להגיע לראיות שתאפשרנה הגשת כתב אישום** – במקרים שאינם חמורים בנסיבותיהם, בהם על פניו ובעקבות החומרים שכבר נאספו, שאפשר שיהיו חומרי חקירה משטרתיים (כגון: דו"חות פעולה, תיעוד רפואי, הודעות של עדים אובייקטיביים, תיעוד של האירוע וכיוצ"ב), ההערכה היא כי גם אם תנוהל חקירה מאומצת, לא ניתן יהיה – בסבירות גבוהה – להגיע לראיות שתאפשרנה הגשת כתב אישום, כגון עת מדובר בארוע המוני כשברור שלא ניתן יהיה לאתר את השוטר הנילון עקב העדר סימנים שיאפשרו לזהותו.

(ג) **תלונה שהוגשה בשיהוי ניכר ללא הסבר סביר** – מקרים בהם המתלונן נמנע מלהעביר את תלונתו בסמוך לאחר האירוע, והגיש אותה בשיהוי ניכר, בהעדר הסבר סביר לכך, והכל בתנאי שאין ראיות של ממש התומכות בתלונה. למרות האמור, במקרים חמורים, בכל זאת יש לשקול ביצוע חקירה.

(ד) **אירוע מינורי** – כאשר ההתנהגות המיוחסת לנילון, אף אם תוכח, וגם אם הייתה בלתי ראויה בנסיבות העניין, מייחסת לנילון מידה מועטה של שימוש

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

בכוח במקרה בו לא הייתה סמכות להשתמש בכוח, או חריגה מועטה מגבולות הפעלת סמכות השימוש בכוח, מקום שהייתה סמכות כאמור.

הדברים באים לידי ביטוי בעיקר בתלונות על עבירות תקיפה שביצע שוטר במסגרת תפקידו, עת קמה לו סמכות לעשות שימוש בכוח, ומדובר בהפעלת כוח מינורי מעבר לנדרש כדוגמת: דחיפה, משיכה או אחיזה של אזרח בידי שוטר, לצורך ביצוע תפקידו של השוטר, אף בנסיבות בהן לפי הנטען לא היה מקום לשימוש בכוח שכזה.

(ה) **תלונות מינוריות על אלימות בין שוטרים** – במקרים שאינם חמורים בנסיבותיהם, כאשר הנפגע הוא בעצמו שוטר ומדובר בתקיפה מינורית, הטיפול הראוי הינו פיקודי ו/או משמעתי (למשל: קטטה בין שוטרים בשירות סדיר).

ב.2.ג. מקרים בהם ניתן על ידי מח"ש "אישור שפיטה"

לעניין זה ר' הנחיית פרקליט המדינה מספר 2.18.

3.ב. שיקולים להחלטה בדבר ניתוב התיק להעמדה לדין פלילי או משמעתי, לאחר ביצוע חקירה פלילית

30. מקום בו נמצאו די ראיות לכך שאיש משטרה השתמש בכוח שלא כדין, במסגרת תפקיד, בין אם כלל לא הייתה לו סמכות להפעיל כוח, ובין אם היה מוסמך לכך, אך חרג מגדר הסמכות הנתונה לו, ניתן עקרונית להעמידו הן לדין פלילי והן לדין משמעתי.

31. כיוון שיסודות העבירה המשמעטית של שימוש בכוח בלתי סביר דומים ליסודות עבירות התקיפה בדין הפלילי, התשובה לשאלה מתי יינקט המסלול הפלילי ומתי ניתן יהיה להסתפק במסלול המשמעתי, תלויה במכלול נסיבות העניין של כל מקרה ומקרה.

להלן יובאו קווים מנחים להבניית שיקול הדעת אשר להחלטה האם להעמיד את השוטר החשוד לדין פלילי או משמעתי (אין המדובר ברשימה סגורה):

(א) **מידת החריגה ממתחם הסבירות כאשר הייתה סמכות לשימוש בכוח** – מקום בו עולה מהראיות כי קמה לשוטר סמכות לשימוש בכוח, אך השימוש בכוח חרג מן הסביר במידה משמעותית – ככלל, יועמד השוטר לדין פלילי.

לעומת זאת, מקום בו עולה מהראיות כי קמה לשוטר סמכות לשימוש בכוח, ומימוש הסמכות חרג מן הסביר במידה שאינה משמעותית בנסיבות העניין – ככלל, יועמד השוטר לדין משמעתי.

מקום שהחריגה הייתה מינורית בלבד – יש לשקול לגנוז התיק בעילה של "מכלול נסיבות העניין".

(ב) **מידת השימוש בכוח כאשר כלל לא הייתה סמכות לשימוש בכוח** – מקום בו עולה מהראיות כי השוטר השתמש בכוח כשכלל לא קמה לו סמכות לעשות זאת ככלל, יועמד השוטר לדין פלילי.

על אף האמור, אם יימצא כי השימוש בכוח היה לא משמעותי בנסיבות העניין (או אם יימצא שבשל טעות בשיקול הדעת, טעה השוטר לחשוב כי קמה לו סמכות להשתמש בכוח – והוא חרג מהכח שמותר היה להשתמש בו רק במידה שאינה משמעותית) – ניתן יהיה

הנחיית פרקליט המדינה	הנחיה מס' 1.16 – מדיניות פתיחה בחקירה והעמדה לדין בתיקי שימוש בכוח שלא כדין על ידי שוטרים
	עדכון אחרון ביום כ"ח אב תש"פ, 18 אוגוסט 2020

להעמיד את השוטר לדין משמעת.

מקום שהשימוש בכוח היה מינורי בלבד – יש לשקול לגנוז התיק בעילה של "מכלול נסיבות העניין".

32. הנטייה להעמיד השוטר לדין פלילי תגבר, בנסיבות אשר יפורטו להלן:

(א) כשהשימוש בכוח ננקט לאחר מעצרו/נטרולו של המתלונן. יחד עם זאת, ככל שמדובר באירוע רב משתתפים שטרם הסתיים, והשימוש בכוח נעשה בסמיכות של זמן ומקום לפעילות המשטרתית הרלוונטית שטרם הסתיימה, ניתן יהיה לשקול להסתפק בהעמדה לדין משמעת, בהתחשב בנסיבות האירוע, ובלבד שהשימוש בכוח לא היה חמור בנסיבות העניין.

(ב). כשהשימוש בכוח ננקט כלפי מתלונן בהיותו במשמורת המשטרה, בעודו כבול או בעודו במתקן משטרה.

(ג). כשהשימוש בכוח ננקט במהלך חקירה בחדר חקירות.

(ד). כשהשימוש בכוח ננקט כלפי מתלונן שהינו חסר ישע, בעל מוגבלות, קטין או קשיש, או תוך ניצול מצב של חולשה או תלות.

(ה) כשהשימוש בכוח שננקט היה בעל אופי התעמרות, מבזה או משפיל.

(ו) כשהשימוש בכוח ננקט ממניע גזעני או על רקע אפליה אחרת.

(ז) כשהשימוש בכוח היה מתמשך.

(ח) כשהשימוש בכוח לווה גם באיומים או אלימות מילולית.

33. לצד כל האמור בסעי' 31-32 יש להביא בחשבון שיקולים נוספים הנוגעים לנסיבות העניין בכללותו, כגון מידת השימוש בכוח, מידת המבצעות של הארוע, מידת הלחץ בו היה נתון השוטר, האם השימוש בכוח נבע מפרובוקציה של המתלונן וכד'. כן ניתן לשקול גם נסיבות שאינן קשורות בהכרח בביצוע העבירה, כגון נסיבות אישיות של החשוד, והכל כמפורט בהנחיית פרקליט המדינה מספר 1.1 – אי פתיחה בחקירה או סגירת תיק בעילת "נסיבות העניין בכללותן אינן מתאימות לפתיחה בחקירה/להעמדה לדין".

ב. 4. שיקולים לגניזת התיק לאחר חקירה – הן במישור הפלילי והן במישור המשמעת – בנימוק של "מכלול נסיבות העניין"

34. על פי חוק, ניתן לגנוז תיק גם אם נמצאו ראיות לכאורה לביצוע עבירה – אם מכלול נסיבות העניין אינו מתאים להעמדה לדין פלילי או משמעת. נימוק מרכזי לכך יכול להיות מינוריות השימוש בכוח, כאשר אין כלל סמכות להפעיל כוח, או חריגה מועטה בלבד ממידת הכוח שמותר היה להפעיל בנסיבות העניין. לעניין זה השוו לסעי' 29ד(לעיל).

35. כמו כן, התיק יכול להיגנז בגין נסיבות אחרות של האירוע, או בגין נסיבות אישיות מיוחדות של החשוד וכד' – כמפורט בהנחיה 1.1 להנחיות פרקליט המדינה.

36. במקרים בהם החליטה מח"ש שלא להעמיד לדין פלילי או משמעת בגין עילה זו, יש להעביר כל החומר שנאסף למחלקת משמעת במשטרה.